

І. УКРАЇНЬСЬКА МОВА У СВІТІ

УДК 811.161.2'243:378.09.016(100)]»200/202»(06)

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦЕНТРІВ УКРАЇНІСТИКИ У СВІТІ НА СТОРІНКАХ ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ» (2006–2025: ДО 20-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ)

Ірина Збир

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79001, Львів, Україна
тел.: 032 239 43 55
ел. пошта: iryna.zbyr@lnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-5852-2002>*

Статтю присвячено огляду публікацій про центри україністики у світі, розміщених у збірнику наукових праць «Теорія і практика викладання української мови як іноземної» за 2006–2025 рр. У контексті двадцятилітнього ювілею видання простежено, як у дев'ятнадцяти його випусках представлено матеріали про діяльність зарубіжних українознавчих осередків та їхній внесок у вивчення української мови за кордоном. Метою дослідження є аналіз репрезентації діяльності осередків українознавчих студій, зокрема особливостей їхнього становлення, функціонування, академічних традицій та методичних підходів до викладання української мови як іноземної. У статті узагальнено тематику 43 публікацій, присвячених центрам україністики в Європі, Північній Америці, Австралії та Азії. Виокремлено матеріали про найбільші та найактивніші осередки, зокрема у Польщі та Німеччині, а також поодинокі, але цінні публікації про Францію, Угорщину, Болгарію, Канаду, Японію та інші країни. Проаналізовано специфіку висвітлення питань методики викладання української мови як іноземної, підготовки підручників і дидактичних словників, а також ролі окремих дослідників, які сприяли популяризації українських студій за кордоном. Особливу увагу приділено динаміці розвитку журналу: від матеріалів міжнародних семінарів до авторитетного наукового видання категорії «Б», що систематично публікує огляди діяльності кафедр, інформацію про короткострокові курси, рецензії на дидактичну літературу. У статті обґрунтовано потребу впровадження постійних рубрик, присвячених центрам україністики, з метою формування цілісної картини розвитку світових українських студій та поглиблення фахової дискусії. Отримані результати засвідчують важливу роль збірника як джерела інформації про функціонування та перспективи українознавчих осередків у глобальному науково-освітньому просторі.

Ключові слова: українська мова як іноземна, центри україністики, українознавчі студії, збірник наукових праць, лінгводидактика.

DOI:

Формулювання проблеми. Дослідження питання створення, стану та перспектив діяльності центрів україністики у світі має велике значення для розвитку, поступального руху, нагромадження практичного досвіду, а також розроблення методологічних засад, теоретичних принципів лінгводидактики. Важливим є і досвід закордонних осередків українознавчих студій, зокрема особливості виникнення, функціонування в тій чи іншій країні чи на тому чи іншому континенті, а також популяризація української мови, культури, історії та літератури за кордоном. Збірник наукових праць «Теорія і практика викладання української мови як іноземної» (далі – Збірник) об'єднав лінгводидактів, що займаються дослідженням різних ас-

пектів вивчення української мови як іноземної (далі – УМІ), серед яких: методика викладання УМІ, лінгвокраїнознавство, міжкультурна комунікація, рецензії та огляди літератури, і, звичайно, українська мова в іншомовній аудиторії. Сьогодні це один з найбільш авторитетних часописів в Україні (Категорія «Б» з 2020 р.), що видає кафедра українського прикладного мовознавства, 30-літню діяльність якої відзначатиме цьогоріч Львівський національний університет імені Івана Франка, та 20 випуск Збірника, де він і систематично (раз на рік) виходить, починаючи з 2006 р. Варто зауважити, що перші випуски видання – це матеріали Міжнародних науково-методичних семінарів (а пізніше конференцій) «Теорія і практика викладання української мови як іноземної», які кафедра проводить з 2005 р. У Передмові до першого випуску Збірника йдеться: «Потреба вивчення української мови як іноземної активізувала розвиток в Україні окремого напрямку прикладного мовознавства – лінгводидактики як науки про теорію та практику навчання української мови як нерідної (чужої)» [18 : 3]. Вирішення цих завдань і створення сучасної методики УМІ неможливе без урахування вироблених традицій викладання української мови іноземцям, врахування досвіду викладання інших мов як іноземних та особливості функціонування центрів українознавчих студій у світі.

Частково аналіз публікацій аналізованого Збірника з цієї проблематики увійшов до колективної монографії Українського інституту «Українські та кримськотатарські студії у світі: дослідження стану і потреб» (2022). Зокрема, йдеться про статтю Наталії Шевченко «Викладання української мови у французьких вищих навчальних закладах. Методичні посібники з української мови», де авторка торкнулася аналізу діяльності французьких університетів, у яких викладали українську мову. Зокрема, на початку 90-х років у Франції, як зауважує Н. Шевченко, «загальний інтерес до української підвищився, і мову почали викладати у семи французьких університетах: Париж-1, Париж-2, Париж-4 (Сорбонна), Париж-8, Бордо-3, в університеті Пуатьє та в Національному інституті східних мов» [22 : 33]. Станом на 2011 р. «лише чотири вищі навчальні заклади країни пропонують вивчення української мови своїм студентам: Національний інститут східних мов (INALCO), Сорбонна (Paris 4), Париж-8 (Paris 8) і університет Люм'єр Ліон-2 (Université Lumière Lyon 2). У французькій початковій та середній школі українську мову взагалі не викладають» [22 : 33]. Далі авторка аналізує особливості викладання української мови у кожному з цих чотирьох французьких університетів. У висновку Н. Шевченко наголошує на дуже важливій та актуальній сентенції, що «необхідність вивчення української мови у Франції чи в будь-якій іншій країні цілком залежить від мовної політики України» [22 : 36]. Варто зауважити, що це єдина стаття на сторінках Збірника та одна з небагатьох у наукових виданнях України, в якій йдеться про діяльність центрів україністики у Франції щодо викладання УМІ, а також підготовки підручників, посібників, дидактичних словників для франкомовної аудиторії.

Звичайно, що часопис не містить інформацію про всі без винятку центри україністики, які сьогодні працюють у світі, а це понад 169 осередків у різних країнах (за підрахунками Українського інституту) [8 : 11], однак є важливим науковим надбанням, де можна почерпнути багато інформації. На сторінках Збірника опубліковано 43 статті про центри україністики у різних країнах світу (див. *Таблиця 1*).

Таблиця 1. Кількість центрів україністики відповідно до країн

№ з/п	Країна	К-ть статей
1.	Польща	9
2.	Німеччина	8
3.	Канада	4
4.	Угорщина	3
5.	росія	2
6.	США	2
7.	Болгарія	2
8.	Хорватія	2
9.	Китай	2
10.	Республіка Корея	1
11.	Австралія	1
12.	Франція	1
13.	Сербія	1
14.	Чехія	1
15.	Македонія	1
16.	Греція	1
17.	Швеція	1
18.	Японія	1

Формулювання цілей статті. Мета цієї наукової розвідки – висвітлити питання презентації центрів україністики у світі на сторінках Збірника за період 2006–2025 рр., тобто у двадцяти випусках. Завдання цієї статті – зосередити увагу на аналізі (а) наукових публікацій, у яких ідеться про різні типи центрів українознавчих студій у світі, (б) стан і перспективи розвитку цих осередків, їхній зв’язок з Україною, (в) особливості викладання УМІ, а також підготовки підручників, посібників чи дидактичних словників, що призначені для вивчення УМІ, та (г) осіб, які зробили значний внесок у популяризацію українських студій за кордоном і сприяють вивченню української мови в іноземній аудиторії.

Виклад основного матеріалу. У Передмові до першого випуску Збірника зазначено, що «через багато років імперського панування українська мова як одна з найбільших за кількістю носіїв слов’янська мова стає об’єктом вивчення в усіх навчальних закладах України, а також в багатьох провідних університетах світу. Відомо, що в Польщі, яка одна з перших визнала Україну як незалежну державу, українська мова вивчається у Варшавському, Ягеллонському, Вроцлавському, Сілезькому, Щецинському, Люблінському та інших університетах» [18 : 3]. І, справді, на сторінках видання знаходимо чимало публікацій, які присвячено центрам україністики у Польщі, висвітленню здобутків та перспектив розвитку з урахуванням презентації питань методики викладання УМІ (див. **Таблиця 2**). Про це пише у своїй публіка-

ції Оксана Баранівська «Лінгвістичні і дидактичні проблеми навчання й вивчення української мови в іноземних вищих навчальних закладах», вказуючи на університети Польщі, де вивчають УМІ, а також зазначаючи проблеми, які виникають перед викладачем у польськомовній аудиторії, та труднощі, з якими стикаються студенти у процесі вивчення УМІ. Зокрема, йдеться про фонетичний аспект (відмінності акцентологічного характеру), орфографічний (вживання м'якого знака, особливо після л, апострофа, написання слів разом, окремо, через дефіс тощо), лексичний і фразеологічний (подібність зовнішньої форми одиниць в обох мовах, міжмовна омонімія тощо) та граматичний (словотворчі засоби, морфологічні, синтаксичні, стилістично-синтаксичні особливості та пунктуація)» [1 : 133–134].

Таблиця 2. Інформація про статті на сторінках збірника наукових праць “Теорія і практика викладання української мови як іноземної” у період 2006 - 2025 рр.

№ з/п	Рік	Випуск	К-ть статей	Центри україністики у світі	Примітки
1.	2006	1	10	1. Польща (Познанський університет імені Адама Міцкевича, Вроцлавський університет, Ягеллонський університет, та інші центри) 2. Чехія (Карлів університет) 3. Македонія 4. росія (Московський державний університет ім. М. Ломоносова) 5. Швеція (Стокгольмський університет) 6. Японія (Токійський університет) 7. Греція (Товариство української діаспори в Греції)	4 статті про польські центри україністики
2.	2007	2	4	1. Болгарія (Софійський університет ім. св. Климента Охридського) 2. Сербія (Белградський університет) 3. Канада (Університет Альберти) 4. Польща (Познанський університет імені Адама Міцкевича)	

3.	2008	3	3	1. Польща (Люблінський католицький університет Іоанна Павла II, Університет імені Адама Міцкевича в Познані) 2. Німеччина (різні центри)	2 статті
4.	2009	4	3	1. США і Канада (загальна інформація) 2. Німеччина (Берлінський університет імені Алєксандра Гумбольдта, Грайфсвальдський університет)	2 статті
5.	2010	5	0		
6.	2011	6	5	1. Канада (Альбертський університет) 2. Болгарія (Софійський університет ім. св. Климента Охридського) 3. Угорщина (Ніредьгазька Вища Школа) 4. Франція (різні центри)	2 статті
7.	2012	7	2	1. Польща (Варшавський університет) 2. Угорщина (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II)	
8.	2013	8	0		
9.	2014	9	3	1. Угорщина 2. Хорватія (Загребський університет) 3. США (шкільництво)	
10.	2014	10		1. Китай (Шанхайський університет іноземних мов) 2. Німеччина (Грайфсвальдський університет)	
11.	2015	11	0		

11.	2016	12	3	1. Канада (Альбертський університет) 2. Німеччина (різні центри) 3. росія (Московський державний інститут міжнародних відносин)	
12.	2017	13	3	1. Німеччина (Берлінський університет імені Александра Гумбольдта) 2. Австралія (шкільництво) 3. Хорватія (In Memoriam)	
13.	2018	—			
14.	2019	14	0		
15.	2020	—			
16.	2021	15	4	1. Республіка Корея (Корейський університет іноземних мов Хангук) 2. Китай (Шанхайський університет іноземних мов) 3. Польща (Вроцлавський університет) 4. Німеччина (Європейський Університет Віадрина у Франкфурті-на-Одері)	
17.	2022	16	0		
18.	2023	17	0		
19.	2024	18	0		
20.	2025	19	1	1. Німеччина (In Memoriam)	

Насамперед виокремимо три актуальні статті, у яких йдеться про появу, стан та напрямки діяльності українознавчих студій у різних університетах Польщі. У першому випуску Збірника опубліковано промову Анни Хранюк на тему «Українська мова напередодні 15-річчя навчання в Познанському університеті імені Адама Міцкевича», що була виголошена на Міжнародному науково-методичному семінарі «Теорія і практика викладання української мови як іноземної» (Львів, 19-20 травня). У публікації йдеться про передумови створення та розвиток спочатку спеціалізації «Російсько-українська філологія» в Інституті російської філології у 1991 р., а потім кафедри української мови в Інституті Східнослов'янської філології у 1994 р. Авторка звернула увагу на проблеми, з якими стикалися на Познанській україністиці у перші роки своєї діяльності, зокрема, це набір студентів, відсутність підручників і навчальних програм, замала кількість годин на вивчення мови, відносини між

Польщею і Україною в аспекті теоретичних напрацювань і досліджень навчальних стратегій щодо викладання УМІ, програм обміну студентів тощо [19 : 120–126].

У цьому ж випуску міститься промова Ірини Процик на тему «Україністика у Вроцлавському університеті», що була виголошена на згаданому вище семінарі. У статті розглянуто найвагоміші періоди розвитку українознавчих та славістичних студій у Вроцлавському університеті, починаючи з середини XIX і до початку XXI століття, а також вказано на роль окремих особистостей у розробці українознавчої проблематики та окреслено основні напрями досліджень польських науковців. Дослідниця зауважує, що «з 2000 року Вроцлавська україністика функціонує як окрема науково-дидактична одиниця – заклад (кафедра) – у структурі Інституту слов'янської філології. У 2003 році Вроцлавський славістичний інститут з-посеред п'ятих у Польщі отримав акредитацію, визнану університетською акредитаційною комісією» [14 : 129].

Ще одна стаття, яка міститься у сьомому випуску Збірника, описує стан та майбутнє найдавнішої україністики в Польщі – Світлани Романюк «Варшавська україністика: камо грядеши?» [15 : 3–10]. У публікації особливу увагу звернено на причини зацікавлення українською мовою серед польських студентів, факультети та кафедри, на яких можна вивчати УМІ у Варшавському університеті (окрім кафедри україністики, це Міжфакультетні Східнослов'янські студії у Відділі прикладної лінгвістики, кафедра міжкультурних студій Центрально-Східної Європи, Школа східних мов у відділі Орієнталістики, а також детально описано діяльність кафедри україністики щодо професорсько-викладацького складу, кількості студентів та годин на різні дисципліни та курси, підручників і словників, які підготували працівники кафедри, сертифікаційного іспиту із української мови. Як зауважує дослідниця, що «студенти, а також особи з-поза університету можуть тут отримати Сертифікати європейського зразка, склавши іспит з української мови на рівнях B1, B2, C1, C2 відповідно до *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*» [15 : 9].

Окрім згадах публікацій, на сторінка Збірника знаходимо ще кілька статей, які описують роботу інших центрів україністики в Польщі. Зокрема, у першому випуску Галина Чуба звертає увагу на флексійні помилки, що з'являються у мовленнєвій практиці студентів-поляків Ягеллонського університету на різних етапах вивчення української мови, причини їх виникнення та шляхи подолання [21 : 140–147]. Авторка звертає увагу на труднощі, що виникають при відмінюванні іменників, у прикметниковій парадигмі, форм особових, вказівних та присвійних займенників, кількісних числівників та дієслів. На думку Г. Чуби, що «при вивченні окремих фрагментів української словозміни добрі результати дає порівняння її з польською. Взагалі, усвідомлення граматичної системи власної мови сприяє засвоєнню іншої, особливо близькоспорідненої мови» [21 : 147].

У другому і третьому випусках Збірника містяться публікації про Познанську україністику. В одній зі статей – «Викладання української мови як іноземної в університеті імені Адама Міцкевича» – Александра Мурас характеризує особливості навчання української мови у цьому осередку, а також окреслює дидактичні принципи викладання УМІ, найважливіші проблеми навчального процесу. Зокрема, йдеться про поєднання української та російської філології на одному напрямку, як наслідок інтерференція з польською і російською мовами та вивчення української мови з нуля [12 : 258–261]. Стаття Мирослави Кавецької «Специфіка викладання укра-

їнської мови в Польщі» порушує проблему історії польсько-українських зв'язків та наявності в Польщі української діаспори, своєрідний статус української мови та історію викладання УМІ в період з повоєнного часу до 90-х років, поява перших підручників тощо [7 : 48–52]. Звичайно, цей перелік не є повним, оскільки кожна публікація, яка присвячена центрам україністики в Польщі, унікальна і висвітлює чимало важливих та актуальних питань.

Чимало уваги на сторінках Збірника присвячено німецькій україністиці. Здебільшого це інформація про українські студії в Берлінському та Грайфсвальдському університетах, сертифікаційну програму «Українікум», а також історичний екскурс про викладання української мови в міжвоєнному Берліні. Каті Бруннер у своїй статті «Українська мова як іноземна в Німеччині» розповідає про тогочасний стан поширення інформації про Україну, її історію, культуру в Німеччині, вивчення української мови в німецьких університетах (як додаток до слов'янських студій!), появу підручників з УМІ, які орієнтуються на певні курси без дотримання більшості сучасних критеріїв до навчального матеріалу вивчення і викладання іноземних мов [3 : 72–75].

У четвертому випуску Збірника міститься публікація Віри Маковської «Викладання української мови іноземцям: тяглість старої традиції?», у якій описано історію створення кафедри україністики в Грайфсвальдському університеті ім. Ернста Морітца Арндта, спеціальності та кваліфікації, які можна здобути. Як зауважує авторка, «грайфсвальдська україністика має свою давню традицію і залишається на сьогодні єдиним місцем у Німеччині, де можна здобути кваліфікаційний рівень бакалавра та магістра за фахом «українська філологія» [11 : 211]. У Грайфсвальдському університеті успішно реалізуються різні проекти, зокрема, літня школа-академія «Українікум», яка збирає українців з усього світу для участі в наукових дискусіях та обміну досвідом [11 : 212].

Стаття Анки Бергманн та Александра Кратохвіля «Ukrainian Language Learning in Germany: State of the Art and Perspective» (німецькою мовою) містить огляд сучасного стану українознавчих студій, зокрема, навчання української мови в Німеччині. Основою аналізу є поділ на формальні та неформальні курси мови. Автори показують, що інтерес щодо вивчення української мови та спілкування нею, зацікавлення українською літературою та культурою в наш час переважно поширені в академічній сфері. Огляд показує, наскільки важливим є інституціоналізовані структури для формування постійних пропозицій щодо задоволення попиту на українознавчі курси [23 : 15–25].

Ще одна стаття, яка міститься у п'ятнадцятому випуску Збірника, Олесі Лазаренко «Викладання української мови в міжвоєнному Берліні» подає історичний екскурс та діяльність Українського наукового інституту в Берліні (далі – УНІ), який був заснований 1926 року за ініціативою Павла Скоропадського і став одним із центрів української еміграції в міжвоєнному Берліні, інституцією, що об'єднала в 1920–30-х роках практично всю українську інтелігенцію. Авторка детально проаналізувала основні напрями діяльності УНІ, серед яких фінансова підтримка українських студентів у німецьких університетах та розвиток україністики в Німеччині. О. Лазаренко відзначила багатогранну просвітницьку, видавничу та дослідницьку роботу УНІ та відомих його співробітників, зокрема мовознавців Зенона Кузеля та Ярослава Рудницького, завдяки зусиллям яких були організовані курси української мови в Берліні та опубліковано підручник української мови. [9 : 48–55].

Не менш важливими є статті про інші центри українознавчих студій у Центральній та Східній Європі, кожна з яких розповідає про особливості створення та функціонування осередків у цих країнах та різних університетах. Зокрема, йдеться про хорватську, сербську, угорську, болгарську, чеську україністику, а також особливості вивчення УМІ студентами з різних країн. У публікаціях також порушено проблему діяльності різних українських громадських організацій і товариств, які займаються просвітницькою та виховною роботою (див. детально **Таблиця 2**).

У часописі особливу увагу зосереджено на публікації про центри україністики у Східній Азії (Японія, КНР та Республіка Корея). Це т. зв. новітні осередки українознавчих студій, які виникли після проголошення незалежності України та встановлення дипломатичних, економічних, культурних зв'язків між цими країнами та Україною без попередніх історичних чи будь-яких інших контактів. В одній зі статей Н. Цісар торкається питання міжкультурної комунікації та ролі викладача в нерідномовному середовищі на прикладі китайської україністики Шанхайського університету іноземних мов [20 : 214–219]. На думку авторки, саме «викладач повинен мати бажання та здібності швидко адаптуватися до іншого культурного простору, вміти об'єктивно оцінити іншу культуру, зрозуміти культурний контекст й побачити власний іншими очима, представляти власну культуру крізь призму основних принципів іноземного культурного середовища [20 : 214–215].

В іншій науковій розвідці Ліша Сюй розповідає про історію заснування і становлення спеціальності «Українська мова та література» в Шанхайського університету іноземних мов у контексті загального розвитку, а також представляє наукові і методичні напрацювання викладачів україністики, освітні, культурно-мистецькі заходи на україністиці, співпрацю викладачів і студентів з українськими університетами, державними та громадськими організаціями [17 : 9–28].

Ірина Збир – авторка публікації «Історія факультету українознавства в Корейському університеті іноземних мов Хангук: здобутки і перспективи» торкається питання діяльності факультету українознавства в Корейському університеті іноземних мов Хангук упродовж 12-ти років, а також окреслює особливості системи освіти в Республіці Корея, форму навчання, ставлення студентів до освітнього процесу, проблеми перших років викладання української мови. Особливу увагу авторка звертає на науково-методичну та видавничу діяльність на факультеті українознавства, зокрема, на видання «Корейського журналу українознавчих студій» (2020) – першого часопису з україністики не лише в Кореї, а й у світі [6 : 3–8].

Питання діяльності центрів україністики у Північній Америці (Канада і США) та Австралії представлено лише у кількох публікаціях, однак вони акцентують увагу на розвитку шкільництва, укладанні програм та підручників, методичних матеріалів з розвитку української мови для учнів двомовних шкіл у Канаді. Зокрема, у другому випуску Збірника Оленка Білаш у статті «Розробка навчальних ресурсів українською мовою для учнів 4–6 класів: труднощі та успіхи» описала комплексну ініціативу з метою дослідження та вдосконалення українсько-англійської двомовності і грамотності щодо обох мов у західній Канаді та по всій діаспорі. Авторка представила передісторію видання та оцінювання учнів і вчителів великого набору матеріалів з розвитку української мови для учнів 1–3 класів [2 : 239–257].

Важливу роль у процесі підготовки навчальних матеріалів у сфері українсько-англійської двомовної освіти дітей шкільного віку відіграє Методичний центр укра-

їнської мови (МЦУМ) при Канадському інституті українських студій університету Альберти. Автори статті «Викладання української мови у світі: досвід Методичного центру української мови» – Маруся Петришин і Віталій Шиян – висвітлюють досвід підтримки викладання УМІ в канадській провінції Альберта МЦУМ, подають короткий опис ресурсів, заходів підвищення професійної кваліфікації освітян та планів на майбутнє. У публікації автори згадують сертифікаційний іспит з УМІ, який готують, проводять, перевіряють та виставляють оцінки колеги з Львівського національного університету імені Івана Франка, а також зазначають, що вся діяльність МЦУМ неможлива без фінансової підтримки та допомоги меценатів [13 : 12–20].

Натомість у статті Христини Васильків «Українське шкільництво в США: історія, проблеми, перспективи та розвиток» йдеться про історію викладання української мови учням у США і зауважує, що «перша українська школа постала при греко-католицькій церкві в Шамокіні у штаті Пенсільванія у 1893 р. [...], а перші рекомендації до шкільних підручників для українців в Америці з'явилися у 1908 році» [5 : 280]. Закономірно, що така тяглість викладання мови спричинила розвиток мереж шкіл і створення різноманітних дидактичних матеріалів. **Сучасна ситуація викладання української мови** дітям вимагає оновлення, застосування абсолютно нових підходів, сучасних навчальних ресурсів, потребу в яких гостро відчувають вчителі та їхні учні.

Як зауважувалося, у часописі присікливу увагу зосереджують на популяризації та обговоренні концепцій підручників для студентів, які вивчають УМІ. Серед подібних статей виокремимо розвідку Албени Стаменової «Перший підручник з української мови в Болгарії», в якій йдеться про історію створення першого підручника з української мови в Болгарії, його специфіку щодо викладання відмінків, тобто граматичний матеріал, що стосується іменних частин мови, а також інформаційна цінність і знайомлять аудиторію з деякими аспектами української історії та культури, які не дуже широко відомі за кордоном [16 : 229–234].

Питання підготовки підручників, посібників чи дидактичних словників, що призначені для вивчення УМІ дослідила Н. Шевченко. У вищезгаданій статті авторки проаналізовано методичне забезпечення процесу вивчення української мови для франкомовної публіки, які, на думку авторки, «можна умовно поділити на суто лінгвістичні методики й методики з історичним та культурним спрямуванням» [22 : 37]. Серед лінгвістичних методик Н. Шевченко виділяє три підручники: Данильченко О. *Українська мова. Початковий курс для франкомовної публіки*. Париж, 2000. 300 с.; Ясинська О., П'єро Е. *Хвилі. Український метод для дебютантів+*. Париж, 2000. 212 с.; Михайлик Р. *Практична граматики української мови : Підручник для середнього рівня*. Пер. з укр. Ярослав Лебединський. Париж, 2000. 160 с.

Два підручники представляють змішані методики (мова та історія, мова і культура): Ясинська О., П'єро Е. *Україна від X століття до 3-го тисячоліття. Український метод: вдосконалення*. Париж, 2002, що є продовженням першого підручника цих авторів «Хвилі»; Коптілов В. *Розмовляймо українською. Мова і культура*. Париж, 1995. 256 с. Як зауважує дослідниця, що цей перелік не є повним, оскільки сьогодні важко пояснити зникнення курсів в університетах Ліона і Пуатьє, а основним джерелом інформації став Інтернет, сайти цих університетів та колишні студенти [22 : 38–39].

Завершуємо наш огляд аналізом статей про осіб, які зробили значний внесок у розвиток українських студій за кордоном і сприяли вивченню української мови в

іноземній аудиторії. На жаль, у Збірнику таку інформацію знаходимо у розділі «In Memoriam» та дізнаємося про таких осіб після їхнього відходу у засвіти. Це, зокрема, стаття Людмили Васильєвої про Раїсу Іванівну Тростинську – україністку, яка багато років працювала викладачем на кафедрі україністики Загребського університету. Авторка виділяє кілька етапів у діяльності Раїси Іванівни, її педагогічну, методичну та виховну роботу на кафедрі, невтомну розбудову хорватської україністики, за що отримала високі нагороди від Української держави [4 : 289–292].

В іншій публікації про Анку Бергманн О. Лазаренко коротко представила наукову біографію професорки Інституту славістики та угрології Університету Гумбольдтів у Берліні, завідувачки кафедри методики викладання мов, пов'язану з її українознавчими студіями. Також описала найосновніші праці проф. Бергманн про мовну ситуацію в Україні, про стан викладання української мови в Німеччині, схарактеризовано її діяльність у сфері налагодження німецько-українських академічних контактів (зокрема, проведення майстер-класів, семінарів та конференцій, присвячених викладанню української мови в Німеччині, організація інтенсивних курсів української мови та навчальної практики для українських студентів, проведення сертифікаційного іспиту з УМІ, керівництво українознавчими проєктами, публікація наукових праць тощо). Проф. Анка Бергманн разом зі своїми українськими колегами стояла у витоків нової лінгводидактичної дисципліни «Українська мова як успадкована», формуючи передусім теоретичну та програмну базу для запровадження предмета «Українська мова» в німецьких школах, що особливо стало актуальним після подій 24 лютого 2022 року [10 : 328–332].

Варто зауважити, що публікації про центри україністики розміщені в таких розділах Збірника: «Українська мова в іншомовній аудиторії» (Вип. 1), «Організація процесу навчання української мови в чужомовній аудиторії» (Вип. 3, 4), «Українська мова у світі: досвід викладання» (Вип. 6, 7), «Українська мова за кордоном» (Вип. 9, 10), «Українська мова у світі: з досвіду викладання» (Вип. 12, 15), «Українська мова у світі: діалог культур» (Вип. 13), а їхніми авторами здебільшого є українські викладачі, які мали можливість відвідати ці осередки чи працювали там деякий час, а також колеги із закордонних університетів, які постійно підтримують контакти з катедрою українського прикладного мовознавства та українськими колегами.

Висновки. Проведений аналіз публікацій у Збірнику за період 2006–2025 рр. засвідчив, що це видання є важливим науково-інформаційним ресурсом для вивчення стану, динаміки та перспектив розвитку центрів україністики у світі. Упродовж дев'ятнадцяти випусків журналу сформовано значний корпус матеріалів, які репрезентують діяльність зарубіжних українознавчих осередків у Європі, Північній Америці, Австралії та Азії, а також відображають різні моделі викладання української мови як іноземної в іншомовному середовищі.

Установлено, що найбільш системно в Збірнику представлені центри україністики у Польщі та Німеччині, що зумовлено тривалими академічними традиціями, стабільними міжуніверситетськими зв'язками та активною науково-методичною співпрацею з українськими закладами вищої освіти. Водночас поодинокі публікації про осередки у Франції, Канаді, США, Японії, Китаї, Республіці Корея, країнах Центральної та Південно-Східної Європи мають значну наукову цінність, оскільки фіксують унікальний досвід функціонування україністики в різних соціокультурних і освітніх контекстах.

Аналіз змісту статей показав, що автори приділяють особливу увагу питанням методики викладання УМІ, підготовки підручників, навчальних посібників і дидактичних словників, а також проблемам міжкультурної комунікації та адаптації навчального процесу до потреб іноземної аудиторії. Важливим є й висвітлення ролі окремих науковців і викладачів, які зробили вагомий внесок у розвиток і популяризацію українських студій за кордоном.

Дослідження динаміки розвитку видання дало змогу простежити його еволюцію від публікації матеріалів міжнародних науково-методичних семінарів до авторитетного фахового журналу категорії «Б», який виконує функцію платформи для міжнародного наукового діалогу та обміну досвідом. Обґрунтовано доцільність упровадження в журналі постійних тематичних рубрик, присвячених центрам україністики, персоналіям та міжнародним освітнім ініціативам, що сприятиме систематизації матеріалу, поглибленню фахової дискусії та формуванню цілісного уявлення про глобальний розвиток українських студій. Отримані результати підтверджують важливу роль Збірника як джерела наукової інформації про функціонування українознавчих осередків у світі та окреслюють перспективи подальших досліджень у галузі лінгводидактики й міжнародної україністики.

Перспективним напрямом подальших досліджень і редакційної політики видання є також систематичне висвітлення діяльності та вшанування науковців і викладачів, які зробили вагомий внесок у розбудову україністики у світі. Особливо актуальним видається акцент на відзначенні таких осіб за життя, через публікацію бібліографічних оглядів, аналітичних статей, інтерв'ю та матеріалів, присвячених їхній науковій, педагогічній і організаційній діяльності. Такий підхід сприятиме збереженню інституційної пам'яті, підсиленню спадкоємності академічних традицій, формуванню професійних орієнтирів для молодших дослідників і викладачів, а також утвердженню культури визнання та підтримки діячів, які активно розвивають українські студії в міжнародному науково-освітньому просторі.

Список використаної літератури

1. Баранівська О. Лінгвістичні і дидактичні проблеми навчання й вивчення української мови в іноземних вищих навчальних закладах. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2006. Вип. 1. С. 132–139.
2. Білаш О. Розробка навчальних ресурсів українською мовою для учнів 4–6 класів: труднощі та успіхи. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2007. Вип. 2. С. 239–257.
3. Бруннер К. Українська мова як іноземна в Німеччині. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2008. Вип. 3. С. 72–75.
4. Васильєва Л. ПРОФЕСІОНАЛ-УКРАЇНІСТ, ЛЮДИНА, СПОВНЕНА ЗАДУШЕВНОГО ЛІРИЗМУ In Memoriam РАЇСИ ІВАНІВНИ ТРОСТИНСЬКІЙ. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2017. Вип. 13. С. 289–292.
5. Васильків Х. Українське шкільництво в США: історія, проблеми, перспективи та розвиток. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2014. Вип. 9. С. 279–290.
6. Збір І. Історія факультету українознавства в Корейському університеті іноземних мов Хангук: здобутки і перспективи. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 15. С. 3–8.
7. Кавецька М. Специфіка викладання української мови в Польщі. *Теорія і практика*

викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. 2008. Вип. 3. С. 48–52.

8. Коваль Н. та інші. *Українські та кримськотатарські студії у світі: дослідження стану і потреб*. Київ : Український Інститут, 2022. 112 с. Режим доступу : https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/ukrainian-and-crimean-tatar-studies-in-the-world_ukr.pdf

9. Лазаренко О. Викладання української мови в міжвоєнному Берліні. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 15. С. 48–55.

10. Лазаренко О. Українська мова як символ та інструмент національної ідентичності (світлій пам'яті професорки Анки Бергманн). *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 15. С. 328–332.

11. Маковська В. На Українікум до Грайфсвальда! *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2014. Вип. 10. С. 211–213.

12. Мурас А. Викладання української мови як іноземної в Університеті імені Адама Міцкевича в Познані. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2007. Вип. 2. С. 258–261.

13. Петришин М., Шиян В. Викладання української мови у світі: досвід Методичного центру української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 6. С. 12–20.

14. Процик І. Україністика у Вроцлавському університеті. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2006. Вип. 1. С. 127–131.

15. Романюк С. Варшавська україністика: камо грядеши? *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2012. Вип. 7. С. 3–10.

16. Стаменова А. Перший підручник з української мови в Болгарії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2007. Вип. 2. С. 229–234.

17. Сюй Ліша. Україністика в Шанхайському університеті іноземних мов. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 15. С. 9–28.

18. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. Вип. 1. С. 3–5.

19. Хранюк А. Українська мова напередодні 15-річчя навчання в Познанському університеті імені Адама Міцкевича. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2006. Вип. 1. С. 120–126.

20. Цісар Н. Українська мова як іноземна в китайській аудиторії: аспекти міжкультурної комунікації. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2014. Вип. 10. С. 214–219.

21. Чуба Г. Флексійні помилки при вивченні української мови студентами-поляками, причини їх виникнення та шляхи подолання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2006. Вип. 1. С. 140–147.

22. Шевченко Н. Викладання української мови у французьких вищих навчальних закладах. Методичні посібники з української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 6. С. 33–39.

23. Bergman A., Kratochvil A. Ukrainian Language Learning in Germany: State of the Art and Perspective. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. 2017. Вип. 13. С. 15–25. (In German)

References

1. Baranivska O. Linhvistychni i dydaktychni problemy navchannia u vyvchennia ukrainskoi movy v inozemnykh vyshchikh navchalnykh zakladakh. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2006. Vyp. 1. S. 132–139.

2. Bilash O. Rozrobka navchalnykh resursiv ukrainskoiu movoiu dlia uchniv 4–6 klasiv: trudnoshchi ta uspikhy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2007. Vyp. 2. S. 239–257.

-
3. Brunner K. Ukrainska mova yak inozemna v Nimechchyni. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2008. Vyp. 3. S. 72–75.
 4. Vasylieva L. PROFESIONAL-UKRAINIST, LIuDYNA, SPOVNENA ZADUShevNO-HO LIRYZMU In Memoriam RAISI IVANIVNI TROSTYNSKII. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2017. Vyp. 13. S. 289–292.
 5. Vasylykiv Kh. Ukrainske shkilnytstvo v SShA: istoriia, problemy, perspektyvy ta rozvytok. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2014. Vyp. 9. S. 279–290.
 6. Zbyr I. Istoriia fakultetu ukrainoznavstva v Koreiskomu universyteti inozemnykh mov Khanguk: zdobutky i perspektyvy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2021. Vyp. 15. S. 3–8.
 7. Kavetska M. Spetsyfika vykladannia ukrainskoi movy v Polshchi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2008. Vyp. 3. S. 48–52.
 8. Koval N. ta inshi. Ukrainski ta krymskotatarski studii u sviti: doslidzhennia stanu i potreb. Kyiv : Ukrainskyi Instytut, 2022. 112 s. Rezhym dostupu : https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/ukrainian-and-crimean-tatar-studies-in-the-world_ukr.pdf
 9. Lazarenko O. Vykladannia ukrainskoi movy v mizhvoiennomu Berlini. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2021. Vyp. 15. S. 48–55.
 10. Lazarenko O. Ukrainska mova yak symvol ta instrument natsionalnoi identychnosti (svitlii pamiati profesorky Anky Berhmann). *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2021. Vyp. 15. S. 328–332.
 11. Makovska V. Na Ukrainikum do Graifsvalda! *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2014. Vyp. 10. S. 211–213.
 12. Muras A. Vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi v Universyteti imeni Adama Mitskevycha v Poznani. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2007. Vyp. 2. S. 258–261.
 13. Petryshyn M., Shyian V. Vykladannia ukrainskoi movy u sviti: dosvid Metodychnoho tsentru ukrainskoi movy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2011. Vyp. 6. S. 12–20.
 14. Protsyk I. Ukrainistyka u Vroslavskomu universyteti. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2006. Vyp. 1. S. 127–131.
 15. Romaniuk S. Varshavska ukrainistyka: kamo hriadeshy? *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2012. Vyp. 7. S. 3–10.
 16. Stamenova A. Pershyi pidruchnyk z ukrainskoi movy v Bolharii. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2007. Vyp. 2. S. 229–234.
 17. Lisha Siui. Ukrainistyka v Shankhaiskomu universyteti inozemnykh mov. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2021. Vyp. 15. S. 9–28.
 18. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2006. Vyp. 1. S. 3–5.
 19. Khraniuk A. Ukrainska mova naperedodni 15-richchia navchannia v Poznanskomu universyteti imeni Adama Mitskevycha. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2006. Vyp. 1. S. 120–126.
 20. Tsisar N. Ukrainska mova yak inozemna v kytaiskii audytarii: aspekty mizhkulturnoi komunikatsii. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2014. Vyp. 10. S. 214–219.
 21. Chuba H. Fleksiini pomylyky pry vyvchenni ukrainskoi movy studentamy-poliakamy, prychny yikh vynykennia ta shliakhy podolannia. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2006. Vyp. 1. S. 140–147.
 22. Shevchenko N. Vykladannia ukrainskoi movy u frantsuzkykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. Metodychni posibnyky z ukrainskoi movy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2011. Vyp. 6. S. 33–39.

23. Bergman A., Kratochvil A. Ukrainian Language Learning in Germany: State of the Art and Perspective. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk. prats. 2017. Vyp. 13. S. 15–25. (In German)

**RESEARCH ON UKRAINIAN STUDIES CENTRES WORLDWIDE ON THE
PAGES OF THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS *THEORY AND PRACTICE OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE*
(2006–2025: TO THE TWENTIETH ANNIVERSARY)**

Iryna Zbyr

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Applied Linguistic
1 Universitetska Str., room 233, 79001, Lviv, Ukraine
phone: 032 239 43 55
e-mail: iryna.zbyr@lnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-5852-2002>*

The article is devoted to a review of publications on Ukrainian Studies centres worldwide presented in the collection of scientific works *Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language* for the period 2006–2025. In the context of the twentieth anniversary of the journal, the study traces how materials on the activities of foreign Ukrainian Studies centres and their contribution to the teaching of the Ukrainian language abroad have been represented across nineteen issues. The aim of the research is to analyse the presentation of the activities of Ukrainian Studies centres, particularly the features of their establishment, functioning, academic traditions, and methodological approaches to teaching Ukrainian as a foreign language. The article summarises the thematic scope of 43 publications devoted to Ukrainian Studies centres in Europe, North America, Australia and Asia. Special attention is paid to the largest and most active centres, particularly in Poland and Germany, as well as to isolated but valuable publications on France, Hungary, Bulgaria, Canada, Japan, and other countries. The study analyses the ways in which issues of teaching methodology, the preparation of textbooks and didactic dictionaries, and the role of individual scholars who have contributed to the promotion of Ukrainian Studies abroad are addressed. Particular emphasis is placed on the journal's development – from publishing materials of international seminars to becoming an authoritative scholarly journal of Category “B” that systematically presents reviews of departmental activities, information on short-term courses, and reviews of didactic literature. The article substantiates the need to introduce permanent sections devoted to Ukrainian Studies centres in order to form a comprehensive picture of the development of global Ukrainian Studies and to deepen professional academic discussion. The results confirm the important role of the collection as a source of information on the functioning and prospects of Ukrainian Studies centres within the global academic and educational space.

Key words: Ukrainian as a foreign language, Ukrainian Studies centres, Ukrainian Studies, Collection of scientific works, Language didactics.

*Стаття надійшла до редакції 28.01.2026
доопрацьована 31.01.2026
прийнята до друку 02.02.2026*